

Sygn. akt I ACa 899/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Górczanowska
Sędziowie:	SSA Sławomir Jamróg (spr.) SSO del. Krzysztof Hejosz
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 2 października 2013 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa S. Z.

przeciwko S. B.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 13 marca 2013 r. sygn. akt I C 450/11

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2 700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 899/13

UZASADNIENIE

Powódka S. Z. żądała zobowiązania pozwanego S. B. do złożenia oświadczenia woli o przeniesieniu na rzecz powódki udziału w 1/2 części we współwłasności nieruchomości składającej się z działek (...) o powierzchni 2,1925 ha położonych w C., gmina J. – P. dla której Sąd Rejonowy dla Krakowa-Podgórze w Krakowie VIII Wydział Zamiejscowy Ksiąg Wieczystych z siedzibą w S. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...) a to wobec niewdzięczności pozwanego i odwołania darowizny dokonanej na rzecz pozwanego.

Pozwany S. B. wniósł o oddalenie powództwa w całości. Pozwany zaprzeczył, że dopuszczał się w stosunku do powódki rażącej niewdzięczności.

Wyrokiem z dnia 13 marca 2013r. sygn. akt I C 450/11 Sąd Okręgowy w Krakowie uwzględnił żądanie pozwu i zasądził od pozwanego S. B. na rzecz S. Z. kwotę 3.617 zł tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazał ściągnięcie od pozwanego S. B. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Krakowie kwotę 11.208,01 zł tytułem brakującego wpisu oraz kosztów opinii biegłego, od uiszczenia których powódka była w całości zwolniona.

Sąd Okręgowy ustalił, że S. B. zawarł związek małżeński z M. B. (1) w dniu 12 lipca 1986 r. Małżonkowie zamieszkali na gospodarstwie (...). Umową darowizny z dnia 10 stycznia 1990 r powódka darowała działki nr (...) o łącznej pow. 2 ha 27 a , położone w C. , gmina J. – P. – córce i zięciowi M. i S. małżonkom B. do wspólności ustawowej , co ujawniono w księdze wieczystej (...). W latach 80 tych i 90 – tych, w związku z nadużywaniem przez S. B. alkoholu i urządzaniem awantur zaczęły się nieporozumienia pomiędzy pozwanym a jego żoną i S. Z.. Po jednej z takich awantur powódka złożyła wniosek o ściganie, ale na prośbę córki wycofała wniosek. Pozwany nigdy nie miał szacunku do powódki i zwracał się do niej wulgarnie. W trakcie awantur pozwany groził pozwanej i żonie pobiciem , zabójstwem , znieważał wulgarnymi słowami, zakłócał odpoczynek nocny , nierządkiem szarpał i popychał. Powódka była przez pozwanego regularnie znieważana , poniżana i obrażana słowami uznanymi za obelżywe .Pozwany wielokrotnie pod wpływem alkoholu nachodził powódkę w nocy i awanturował się . Wyrokiem z dnia 24 listopada 2006 r Sąd Rejonowy dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie Wydział II Karny uznał za winnego S. B. popełnienia przestępstwa polegającego na tym, że w okresie od grudnia 2004 r do 1 czerwca 2006 r znęcał się psychicznie nad swoją żoną M. B. (1) oraz córką M. B. (2) poprzez wszczynanie awantur oraz znieważanie ich słowami powszechnie uważanymi za obelżywe oraz znęcał się fizycznie nad swoją żoną M. B. (1) poprzez popychanie , szarpanie i uderzanie rękami po całym ciele , wymierzając mu karę 1 roku pozbawienia wolności , warunkowo ją zawieszając na okres próby 5 lat. Jednocześnie zobowiązano pozwanego do powstrzymywania się od nadużywania alkoholu , i podjęcia i kontynuowania w okresie próby leczenia odwykowego. W 2006r pozwany chodził pijany i groził że wszystko spali i żeby mu powódka zwróciła to co zapłacił od tej uzyskanej darowizny. Kurator złożył wniosek o odwieszenie zawieszanej kary pozbawienia wolności w związku z zachowaniem pozwanego. Jak pozwany wyszedł z więzienia 14 lutego 2008r to znowu został zatrzymany 11 kwietnia 2008r i tymczasowo aresztowany. Przed zatrzymaniem w dniu 11 kwietnia 2008 r pozwany wyzywał i groził powódce i jej córce. Powódka nie świeciła nawet światła w swoim domu , bo bała się że do niej pozwany przyjdzie , bo przychodził po pieniądze. Te pieniądze pozwany przepijał. Powódka nie widziała możliwości mieszkania z zięciem więc wyprowadziła się do komórki sąsiadującej ze stajnią. Wyrokiem z dnia 11 września 2008 r Sądu Rejonowego dla Krakowa – Krowodrzy w Krakowie uznał S. B. winnym tego że w okresie od maja 2007r do 15 lipca 2007r i od listopada 2007r do 11 kwietnia 2008r znęcał się psychicznie nad żoną M. B. (1) oraz dziećmi M. B. (2) i T. B. w ten sposób, że będąc pod wpływem alkoholu wszczynał awantury, zakłócał spoczynek w nocy, kierował do M. B. (1) i M. B. (2) słowa wulgarnie powszechnie uznane za obelżywe, groził pokrzywdzonym uszkodzeniem ciała i zniszczeniem mienia oraz żonie groził pozbawieniem życia a nadto znęcał się fizycznie nad M. B. (1) poprzez uderzanie , szarpania i popychanie oraz nad M. B. (2) poprzez szarpanie i popychanie , a także znęcał się nad psem za co wymierzono mu karę łączną 10 miesięcy pozbawienia wolności. Pozwany także rażąco nagannie zachowywał się wówczas względem powódki, był agresywny, groził pozbawieniem życia. Oświadczeniem z dnia 6 marca 2009 r sporządzonym w formie aktu notarialnego przed notariuszem A. K. - S. Z. odwołała darowiznę, bowiem obdarowany S. B. dopuścił się względem niej rażącej niewdzięczności gdyż :

- wyzywał ją i obrażał słowami powszechnie uznawanymi za obelżywe , poniżał ją w oczach córki i sąsiadów , wykazywał brak najmniejszego nawet szacunku lub wdzięczności należnej osobie , dokonującej nieodpłatnego przysporzenia majątkowego,

- swoim zachowaniem doprowadził do niemal całkowitego pozbawienia darczyńcy środków utrzymania i zamieszkania , skutkiem nagannego zachowania obdarowanego przejawiającego się nieustannym wszczynaniem awantur i kłótni darczyńca pomimo iż miała zagwarantowaną dożywotnią służebność mieszkania i nieodpłatnego użytkowania 1 ha gruntu wyprowadziła się do komórki znajdującej się za stajnią,

-będąc pod wpływem alkoholu nachodził ją w nocy , wszczynając awantury i wyłudzał pieniądze na alkohol, które darczyńca otrzymywała tytułem renty,

- znęcał się psychicznie i fizycznie , groził popełnieniem przestępstwa na jej szkodę a groźby te wywołały u darczyńcy uzasadnioną obawę że zostaną spełnione,

- pobił darczyńcę , powodując u niej naruszenie czynności narządów ciała i rozstrój zdrowia , darczyńca złożył nawet stosowne zawiadomienie na Policji , jednak z uwagi na prośby i błagania córki wnioski o ściganie obdarowanego zostały cofnięte.

Powódka wzywała pozwanego pismem z dnia 6 marca 2009r o powrotne przeniesienie darowanej nieruchomości . Powódka odwołała darowiznę w dniu 6 marca 2008r. Wcześniej nosiła się z takim zamiarem lecz nie chciała by ta nowa sytuacja z jaką związane jest odwołanie darowizny zaważyła bezpośrednio na życiu córki i wnuków – w ich kontaktach z pozwanym. Dopiero jak pozwany został zatrzymany to zdecydowała się na ten krok.

Małżeństwo S. B. i M. B. (1) zostało rozwiązane przez rozwód wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 29 czerwca 2011 r XI C 3980/08 z winy pozwanego S. B. , nakazując eksmisję pozwanego z budynku mieszkalnego położonego w C. nr(...)oraz budynku mieszkalnego bez numeru położonego w C. gmina J. – P. na działce (...).

Sąd Okręgowy odwołał się do treści art. 898§1k.c. i przywołując poglądy orzecznictwa wskazał, że niewdzięczne będzie każde zachowanie obdarowanego, niewłaściwe i krzywdzące darczyńcę , które cechuje znaczne nasilenie złej woli skierowanej na wyrządzenie darczyńcy krzywdy lub szkody majątkowej. Pod pojęcie rażącej niewdzięczności podpadają przede wszystkim przestępstwa skierowane przeciwko życiu, zdrowiu, czci i godności osobistej. Cechy rażącej niewdzięczności mogą mieć także inne zachowania wysoce nieprzyjemne kierowane bezpośrednio wobec darczyńcy jak i także w stosunku do osoby jej bliskiej. W tym przypadku zachowanie pozwanego wyczerpywało te znamiona rażącej niewdzięczności. Powódka mogła więc odwołać darowiznę. Nie stoi temu na przeszkodzie okoliczność , że darowizna została dokonana na rzecz obydwójga małżonków i przedmiot darowizny wszedł do ich majątku wspólnego. W takim wypadku , z chwilą skutecznego odwołania darowizny, rzecz darowana przestaje wchodzić do majątku wspólnego, a udział w niej małżonka, w stosunku do którego darowizna nie została odwołana staje się jego majątkiem odrębnym. Możliwe jest więc odwołanie darowizny tylko w stosunku do jednego małżonka. Zdaniem Sadu pierwszej instancji powództwo nie było spóźnione. Największe natężenie niegodnego zachowania pozwanego nastąpiło w okresie pomiędzy 14 lutego 2008r a datą tymczasowego aresztowania tj. 11 kwietnia 2008r. Powódka nie przebaczyła pozwanemu jego zachowań i doprowadziły one do złożenia oświadczenia z dnia 6 marca 2009r. o odwołaniu darowizny. Odwołanie to nastąpiło przed upływem 1 roku tj zgodnie z art. 899 § 3 k.c. Jako podstawę prawną orzeczenia Sąd Okręgowy powołał art. 898 § 1 i § 2 k.c. , 899 § 3 k.c. oraz art. 900 k.c. a w odniesieniu do kosztów procesu orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c. i art. 113 ust 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167 , poz. 1398) .

Apelację od tego orzeczenia złożył pozwany, żądając zmiany wyroku i oddalenia powództwa. Zarzucił naruszenie art. 899§3 k.c. poprzez błędne przyjęcie , że termin do odwołania darowizny został przez powódkę zachowany. Podniósł, że |Sąd winien zbadać czy termin prekluzyjny został zachowany. Zarzucił, że termin ten biegnie od pierwszego dnia, w którym darczyńca dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego. Powódka już niedługo po dokonaniu darowizny dowiedziała się o zachowaniu pozwanego i już wówczas mogła odwołać darowiznę. Nawet jednak jeżeli bieg terminu miałby się rozpocząć od ostatniego zdarzenia to zdarzenie musiałoby być rodzajowo różne aby powodowało zwiększenie niewdzięczności obdarowanego. Nadto zdaniem pozwanego Sąd nie ustalił skuteczności odwołania darowizny.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów.

Rozpoznając apelację Sad Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego precyzując tylko, że pozwany otrzymał oświadczenie o odwołaniu darowizny w dniu 10 marca 2009r. (dowód pismo Dyrektora Aresztu Śledczego z dnia 18 czerwca 2013r. k- 343). Fakt wysłania oświadczenia z dnia 9 marca 2009r. był podnoszony przez powódkę w toku procesu (k- 32) i był okolicznością niezaprzeczoną, co więcej sam pozwany przyznawał, k- 299/2 , że dowiedział się o tym oświadczeniu, będąc osadzonym przy ul. (...). Uwzględniając zasady zwykłego trybu doręczenia był oczywiste ,

że pozwany musiał dowiedzieć się o oświadczeniu jeszcze w marcu 2009r. Wobec jednak podniesienia tej kwestii w apelacji Sąd Apelacyjny uznał konieczność doprecyzowania ustalenia, że datą w której pozwany mógł zapoznać się z treścią oświadczenia z dnia 9 marca 2009r. był 10 marca 2009r. Zgodnie z art. 61§1 k.c. oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Pozwany niewątpliwie nie tylko mógł lecz co wynika z jego zeznań zapoznał się z treścią tego oświadczenia. Zarzut w tym zakresie nie jest więc zasadny. Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego, które zostały oparte na właściwej ocenie dowodów, logicznej i zgodnej z zasadami doświadczenia życiowego. Ocena ta zresztą nie jest kwestionowana w apelacji, która nie podnosi dalszych zarzutów procesowych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Ostatnie akty niewdzięczności względem powódki, w tym znęcanie nad córką powódki trwały do dnia 11 kwietnia 2008r, co wynika także z ustaleń prawomocnego wyroku skazującego, którym uznano pozwanego winnym m.in. tego, że do mogły być uznane r znęcał się on psychicznie nad żoną M. B. (1) oraz dziećmi M. B. (2) i T. B.. Jak słusznie przyjął Sąd Okręgowy za rażącą niewdzięczność mogły być uznane obok ustalonych agresywnych zachowań nakierowanych bezpośrednio przeciwko S. Z., także zachowania wysoce nieprzyjazne kierowane bezpośrednio w stosunku do osoby bliskiej powódki. Te zaś na pewno trwały do dnia tymczasowego aresztowania pozwanego. Sąd drugiej instancji nie podziela podniesionego w apelacji zarzutu naruszenia prawa materialnego. Zgodnie z art. 899§3 kodeksu cywilnego darowizna nie może być odwołana po upływie roku od dnia, w którym uprawniony dowiedział się o niewdzięczności obdarowanego. Przepis ten opiera się na założeniu, że jeżeli darczyńca nie odwołuje w ciągu tego terminu darowizny to albo przebaczył obdarowanemu albo nie odczuwa zachowania jako niewdzięczności. Takiego założenia nie można jednak przyjąć w przypadku agresywnych wystąpień przeciwko powódce i jej córce o charakterze powtarzalnym lub ciągłym. Jeżeli zachowania takie trwają to stan niewdzięczności cały czas się utrzymuje. Wieloczynnościowy charakter nagannych zachowań pozwanego, którego pierwsze przejawy ujawniły jeszcze przed datą dokonania darowizny pozwala na gruncie art. 899§3 k.c. na ocenę każdego czynu osobno i przyjęcie, że każdy wypadek nagannego zachowania się obdarowanego może być traktowany jako rażąca niewdzięczność, który podlega osobnej prekluzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2004r. sygn. akt III CK 601/03 Lex nr 1084555). W tym przypadku szczególne nasilenie agresji wystąpiło przed ostatnim zatrzymaniem pozwanego. Okres ten Sąd Okręgowy określił jako najgorszy dla pozwanej. Nawet więc jeżeli powódka wcześniej bała się odwołać darowiznę lub uznawała, że pozwany zmieni się i uspokoi to kolejne naganne zachowania nakierowane przeciwko niej i jej bliskim, których stopień nasilenia odczuwalnie zwiększył się i nasilił pozwalał na zmianę wcześniejszego stanowiska i odwołanie darowizny. Skuteczne odwołanie darowizny oznacza podstawy do żądania zwrotu rzeczy. Zgodnie z art. 898§2 k.c. obdarowany ponosi odpowiedzialność na równi z bezpodstawnie wzbogaconym, od chwili zdarzenia uzasadniającego odwołanie darowizny. Skoro ustawodawca łączy tę odpowiedzialność od chwili zdarzenia, to każde takie zdarzenie może zostać ocenione za uzasadniające odwołanie darowizny. W tym przypadku takim zdarzeniem były akty agresji względem powódki i znęcanie się nad jej bliskimi w okresie do 11 kwietnia 2008r. Powódka zachowała więc roczny termin do odwołania darowizny. Apelacja jest więc bezzasadna. O jej oddaleniu Sąd drugiej instancji orzekł na podstawie art. 385k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono według zasady odpowiedzialności za wynik sprawy na podstawie art. 98§1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391§1 k.p.c., przy zastosowaniu § 6 pkt 6 oraz §13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2013r. poz. 461).